

نماز در کوهستان

درس هفتم

* توضیحات درس

موضوع این درس آموزش تیمم است. دانش‌آموزان طی فرصت‌های یادگیری که کتاب و معلم فراهم می‌کنند، با شرایط و وجوب و نحوه انجام دادن تیمم آشنا می‌شوند و آن را به‌طور عملی تمرین می‌کنند. متن درس در قالب یک داستان، شرایطی را بازگو می‌کند که وقت نماز تنگ شده است و آب هم در اختیار افراد نیست و آنها باید تیمم کنند. این داستان ورزش و کوه‌نوردی را دستاویز قرار می‌دهد و برای تدریس تیمم و احکام مربوط به آن، زمینه مناسبی فراهم می‌آورد و نیز به گونه‌ای غیرمستقیم به تربیت بدنی می‌پردازد.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با تیمم و احکام ضروری آن
- ۲ توجه به انجام تیمم به هنگام وجوب آن
- ۳ انجام تیمم به شیوه صحیح آن
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

شیوه صحیح تیمم

موارد وجوب تیمم

* پیشنهادهایی برای تدریس

- برای شروع می‌توانید یک روز با بستن و یا چسب زدن به دست خود وارد کلاس شوید و در زنگ نماز و گرفتن وضو از بچه‌ها سؤال کنید به نظر شما حالا با این مشکلی که برای من پیش آمده و آب نباید به دستم بزنم چه جور وضو بگیرم؟ با طرح این سؤال انگیزه شنیدن داستان درس را در بچه‌ها ایجاد کنید.
- برای شروع می‌توانید مقداری خاک به کلاس بیاورید و از بچه‌ها بخواهید حدس بزنند که خاک برای چیست. البته ممکن است که دانش‌آموزان به کاشت دانه و... اشاره کنند که اشکالی ندارد مرتب از آنها سؤال کنید که به غیر از این موارد کاربرد دیگری از آن نام ببرند تا بتوانید به موضوع درس اشاره کنید.
- برای شروع می‌توانید قبل از برگزاری نماز در مدرسه با هماهنگی قبلی، یکی از دانش‌آموزان را که با معلمشان، مشغول تیمم هستند را به بچه‌ها نشان دهید تا توجه بچه‌ها را به عمل آنها جلب کنید. سپس از آنها سؤال کنید که آن فرد چه کاری انجام می‌دهد و...
- برای شروع می‌توانید با قطع کردن موقت آب در مدرسه در زمان گرفتن وضو و پرسش بچه‌ها که حالا چه کار کنیم؟ به این موضوع بپردازید و سپس در کلاس، تیمم را آموزش داده و انجام دهید.
- برای شروع می‌توانید از روش بازی تقلیدی استفاده کنید و معلم از دانش‌آموزان بخواهد که هر کاری که او کرد بقیه از او تقلید کنند. در این کار می‌توانید مثلاً: وضو گرفتن، درس خواندن و تیمم کردن را انجام دهید و آنها نیز همان کار را انجام دهند.
- برای شروع می‌توانید اگر فیلم یا تصویری مناسب از دفاع مقدس در اختیار دارید بخش کنید. سپس از بچه‌ها سؤال کنید که رزمندگان ما در جاهایی که آب وجود نداشت برای خواندن نماز چه کار می‌کردند؟ با پاسخ‌های دانش‌آموزان و نوشتن آن موارد بر روی تابلوی کلاس می‌توانید بدین ترتیب انگیزه شنیدن داستان درس را در بچه‌ها ایجاد کنید.
- برای شروع می‌توانید با هماهنگی قبلی، از یک گروه از دانش‌آموزان بخواهید یک نمایش به صورت پانتومیم (حرکات بدون صدا) انجام دهند و به گروه‌های دیگر در کلاس بگویند که ما چکار کردیم. به این ترتیب در قالب نمایش دانش‌آموزان به کلمه تیمم اشاره کنند.
- برای شروع می‌توانید با در اختیار گذاشتن کلمات درهم تیمم از گروه‌ها بخواهید کلمه مورد نظر را پیدا کنند و در رابطه با آن توضیح دهند.
- برای شروع می‌توانید شرایطی را ایجاد کنید که وقت نماز تنگ شده است و آب هم در اختیار افراد نیست و آنها باید تیمم کنند؛ مثلاً می‌توانید بچه‌ها را به مکانی ببرید که آب وجود ندارد و دانش‌آموزان برای انجام فریضه نماز احتیاج به آب داشته باشند.
- استفاده از متن درس در قالب قصه‌گویی به همراه نمایش در این درس می‌تواند شروع مناسبی برای

تدریس شما باشد. می‌توانید در هنگام خواندن متن درس از بچه‌ها برای نمایش دادن استفاده کنید.

● در فعالیت برایم بگو دانش‌آموزان به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری درس می‌پردازند. معلمان گرامی با گروه‌بندی دانش‌آموزان و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت‌وگوی گروهی را در کلاس فراهم می‌آورند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر بپردازند. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که حتی در صورت نبود آب و تنگی وقت نیز نمی‌توانند نماز را نخوانند.

● در فعالیت ببین و بگو دانش‌آموزان از طریق تصویر خوانی و گفت‌وگو پیرامون نحوه تیمم، به تعمیق مطالب آموزش داده نائل شوند. این فعالیت‌ها، علاوه بر کمک به تثبیت آموخته‌های دانش‌آموزان، به ارزشیابی معلم از پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان نیز مدد می‌رساند. توجه دانش‌آموزان را به لزوم نیت در قبل از انجام مراحل تیمم جلب نمایید.

احکام تیمم به‌طور کامل در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● در فعالیت کامل کنید دانش‌آموزان با پر کردن جاهای خالی به تکمیل و تثبیت مطالب آموزش داده شده بر اساس دریافت رابطه بین مفاهیم نائل می‌شوند.

توضیحات تکمیلی درباره موارد وجود تیمم در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● در فعالیت بررسی کنید می‌توانید با در اختیار گذاشتن تصاویر که به‌صورت کارت تهیه شده از آنها بخواهید که کارتی را کشیده و در رابطه با آن توضیح دهند که آیا می‌شود بر روی آنها تیمم کرد یا خیر. توضیحات تکمیلی درباره مواردی که تیمم بر آنها صحیح است، در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● هدف فعالیت بگرد و پیدا کن تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده با انجام یک فعالیت عینی و ملموس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان می‌باشد. معلمان گرامی دانش‌آموزان را گروه‌بندی کرده تا با مشورت یکدیگر درباره تکمیل جملات گفت‌وگو کنند. سپس با قرار دادن حروف اول این کلمات در کنار یکدیگر به کلمه خاک پاک می‌رسند. در ادامه فعالیت، کلمه خاک پاک در تکمیل ترجمه آیه به کار می‌رود. لازم به ذکر است که این بخش، مفاهیم درس را در قالب آیات قرآن جمع‌بندی و نتیجه‌گیری می‌نماید و مفاهیم دینی را از زبان منبع اصیل آن در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. از دانش‌آموزان بخواهید پس از خواندن ترجمه آیه، درباره معنای آن با یکدیگر گفت‌وگو کنند و مفاهیم را در راستای اهداف درس استنباط نمایند. این کار می‌تواند در گروه‌های دو یا سه نفره صورت پذیرد. آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت فراهم آورند و از سخنرانی درباره معنای آیات قرآنی اجتناب نمایند.

● در فعالیت تمرین کنید دانش‌آموزان با کسب مهارت عملی تیمم، به تثبیت مفاهیم درس و تعمیق یادگیری می‌پردازند. هدف از انجام این فعالیت، تمرین عملی تیمم توسط دانش‌آموزان است؛ بنابراین مناسب است همه دانش‌آموزان فرصت آن را داشته باشند که تیمم را به‌طور عملی انجام دهند و با راهنمایی‌های معلم، آموخته‌های خود را کامل کنند. هم‌زمان با نمایش عمل تیمم، بیان آنچه انجام می‌شود نیز می‌تواند به تمرین آن و نیز ارزشیابی معلم از پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان کمک کند.

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
احکام و قرآن کریم	<p>– آشنایی با تیمم و احکام ضروری آن</p> <p>– توجه به انجام تیمم به هنگام و خوب آن</p> <p>– انجام تیمم به شیوه صحیح آن</p> <p>– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس</p>	۷	<p>بیان شرایط و خوب تیمم و احکام ضروری آن</p> <p>– انجام تیمم به هنگام و خوب آن</p> <p>– انجام تیمم به شیوه صحیح آن</p> <p>– درک مفهوم پیام قرآنی</p>	<p>– درباره شرایط و خوب تیمم و احکام ضروری آن توضیح می‌دهد.</p> <p>– هنگام و خوب تیمم با رعایت کامل احکام، آن را انجام می‌دهد.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.</p>
			<p>– شرایط و خوب تیمم و احکام ضروری آن را بیان می‌کند.</p> <p>– هنگام و خوب تیمم با رعایت احکام، آن را انجام می‌دهد.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.</p>	
			<p>– برخی از شرایط و خوب تیمم، مراحل تیمم و احکام ضروری آن را بیان می‌کند.</p> <p>– هنگام و خوب تیمم با رعایت برخی احکام، آن را انجام می‌دهد.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	
			<p>– با کمک آموزگار برخی از شرایط و خوب تیمم، مراحل تیمم و احکام ضروری آن را بیان می‌کند.</p> <p>– با کمک آموزگار هنگام و خوب تیمم، آن را انجام می‌دهد.</p> <p>– با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	

دانشتنی های معلم

در هفت مورد به جای وضو و غسل باید تیمم کرد :

- ۱ آنکه تهیه آب به قدر وضو یا غسل ممکن نباشد.
 - ۲ اگر به واسطه پیری یا ترس از دزد و جانور و مانند اینها یا نداشتن وسیله‌ای که آب از چاه بکشد، دسترسی به آب نداشته باشد، باید تیمم کند.
 - ۳ اگر از استعمال آب بر جان خود بترسد.
 - ۴ هرگاه بترسد که اگر آب را به مصرف وضو برساند، خود یا اطرافیانش از تشنگی بمیرند یا مریض شوند یا به قدری تشنه شوند که تحمل آن مشقت داشته باشد.
 - ۵ کسی که بدن یا لباسش نجس است و کمی آب دارد که اگر با آن وضو بگیرد، برای آب کشیدن بدن یا لباس او آب باقی نمی ماند، باید بدن یا لباس را آب بکشد و با تیمم نماز بخواند.
 - ۶ اگر غیر از آب یا ظرفی که استعمال آن حرام است آب یا ظرف دیگری ندارد مثلاً آب یا ظرفش غصبی است و غیر از آن آب و ظرف دیگری ندارد.
 - ۷ هرگاه وقت به قدری تنگ باشد که اگر وضو بگیرد یا غسل کند، تمام نماز یا مقداری از آن بعد از وقت خوانده می شود، باید تیمم کند.
- ۶۸۴- تیمم به خاک و ریگ و کلوخ و سنگ اگر پاک باشند، صحیح است. و به گل پخته مثل آجر و کوزه نیز صحیح است.
- ۶۸۵- تیمم بر سنگ گچ و سنگ آهک و سنگ مرمر سیاه و سایر اقسام سنگ‌ها صحیح است. ولی تیمم به جواهر مثل سنگ عقیق و فیروزه باطل می باشد. و احتیاط واجب آن است که به گچ و آهک پخته هم تیمم نکند.
- ۷۰۰- در تیمم چهار چیز واجب است : اول : نیت. دوم : زدن کف دو دست با هم بر چیزی که تیمم به آن صحیح است. سوم : کشیدن کف هر دو دست به تمام پیشانی و دو طرف آن از جایی که موی سر می روید تا ابروها و بالای بینی، و بنا بر احتیاط واجب باید دست‌ها روی ابروها هم کشیده شود. چهارم : کشیدن کف دست چپ به تمام پشت دست راست و بعد از آن کشیدن کف دست راست به تمام پشت دست چپ.
- نکته : این احکام صرفاً برای دانشتن معلم است و آموزش آنها (جز مسئله ۷۰۰) به دانش آموزان ضرورتی ندارد.

دیدار دوست

درس هشتم

* توضیحات درس

در درس «دیدار دوست» تلاش شده در حد امکان دانش آموزان با ابعادی از شخصیت تابناک امام رضا علیه السلام در قالب سفر زیارتی دعیل و شعر او، آشنا شده و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام رضا علیه السلام برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش نمایند.

نکته: پیشنهاد می شود با توجه به پیمانهای بودن آموزش درس هدیه های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام رضا علیه السلام تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با امام رضا علیه السلام به عنوان امام هشتم شیعیان
- ۲ آشنایی با برخی آداب و مراسم زیارت
- ۳ احساس علاقه به امام رضا علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان
- ۴ اشتیاق به زیارت حرم های مطهر ائمه علیهم السلام و امام زادگان
- ۵ تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام رضا علیه السلام

* مفاهیم کلیدی

امام رضا علیه السلام
حرم مطهر ائمه علیهم السلام
زیارت

* پیشنهادهایی برای تدریس

- برای شروع می‌توانید مقداری خوردنی، مثلاً نخود و کشمش به کلاس بیاورید. با این بهانه که فردی به زیارت مشهد رفته و سوغات آورده است تدریس خود را آغاز کنید.
- برای شروع می‌توانید یک ارزیابی از بچه‌ها با پرسش‌هایی درباره میزان آشنایی آنها با امام رضا (علیه السلام) به عمل آورید. مثلاً: تا چه حد ایشان را می‌شناسید؟ چند بار به زیارتشان رفته‌اید؟ چه خاطراتی از زیارت خود دارید؟ و...
- برای شروع می‌توانید تصاویر و پوسترهایی از حرم مطهر امام رضا (علیه السلام) را به کلاس بیاورید تا بچه‌ها آن را ببینند. از این فعالیت می‌توانید به منظور تعیین رفتار ورودی در شروع درس پیش از آنکه هر گونه مطلبی را به بچه‌ها آموزش دهید استفاده نمایید.
- شماره درس نیز می‌تواند شروع مناسبی برای ایجاد انگیزه در تدریس شما باشد. از بچه‌ها بخواهید نام امام‌ها را به ترتیب بگویند وقتی به امام هشتم رسیدند از آنها بخواهید که درس هشتم کتاب هدیه‌های آسمانی خود را باز کنند و بگویند نام امام هشتم ما چیست؟ چه کسی او را کاملاً می‌شناسد؟ آیا کسی از شما به تازگی به حرم مطهر آن حضرت رفته است؟ اگر خاطره‌ای دارند به کلاس گزارش دهند.
- برای شروع می‌توانید از یکی از اولیای دانش‌آموزان یا اولیای مدرسه که به زیارت مرقد مطهر امام رضا (علیه السلام) نائل شده است، دعوت کنید تا از خاطرات خود برای بچه‌ها تعریف کند.
- برای شروع می‌توانید فیلمی از حرم امام رضا (علیه السلام) پخش کنید. با پخش نوای زیبای نقاره در سر کلاس (صدای نقاره در بسته‌های آموزشی ارائه گردیده است) و طرح پرسش‌هایی مانند این صدا شما را به یاد چه چیزی می‌اندازد؟ و... ذهن فراگیران را درگیر کرده که این روش می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● برای شروع می‌توانید در تلفیق با درس ریاضی روی تابلوی کلاس عدد ۸ را بزرگ نوشته و یا با مقوا بریده و بچسبانید؛ سپس برای ایجاد انگیزه و پرسش و پاسخ در این رابطه که عدد ۸ شما را به یاد چه چیزهایی می‌اندازد؟ و چه چیزی در ذهن شما تداعی می‌شود؟ با پاسخ‌های بچه‌ها برسیم به عدد ۸ و امام هشتم که امام رضا علیه السلام می‌باشد.

● برای شروع می‌توانید با آوردن تصویر، فیلم و یا یک کیبوتر در سر کلاس از بچه‌ها سؤال کنید این کیبوتر شما را به یاد چه چیزهایی می‌اندازد؟ کجا غیر از اینجا کیبوتر دیده‌اید؟

● برای شروع می‌توانید متن درس را همانند یک قصه با حس و حال مناسب برای دانش‌آموزان بخوانید. همچنین می‌توانید با کمک گروهی از دانش‌آموزان با صداهای مختلف که هر کدام یک نقش را به عهده داشته باشند اجرا کنید.

● کارکرد اصلی فعالیت کامل کنید برقراری ارتباط میان مفاهیم اساسی هر درس و تثبیت یادگیری دانش‌آموزان است. برای انجام این فعالیت با توجه به نسبت‌های ذکر شده خواهر/ برادر/ امام/ پدر/ فرزند/ حرم/ تولد، به ترتیب نام‌های مرتبط یعنی معصومه، شاهچراغ، هشتم، امام کاظم، امام جواد، مشهد و مدینه را در گلبرگ‌ها بنویسید.

● فعالیت ایستگاه فکر با هدف برقراری ارتباط بین مفاهیم ارائه شده و دستیابی به مفاهیم جدید طراحی شده است. هجرت امام رضا علیه السلام از مدینه به مرو یک مهاجرت سیاسی اجباری بود که در سال ۲۰۰ هجری به دستور خلیفه وقت انجام شد. شایسته است که دانش‌آموزان در جریان مسیر هجرت امام رضا علیه السلام قرار گیرند تا بدانند پیشوایان دین چه سختی‌هایی را برای محافظت دین الهی تحمل کردند. دوری مسیر، عدم وجود امکانات، دوری از شهر و دیار و خاندان و... نمونه‌هایی از مشقت‌های تحمیلی بر امام بود که ستمگرانه بر ایشان تحمیل شد. توضیحات تکمیلی درباره مسیر هجرت امام رضا علیه السلام در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● در فعالیت بگرد و پیدا کن دانش‌آموزان ضمن آشنایی با یکی از سخنان گهربار امام رضا علیه السلام که می‌فرماید: هر کس به زیارت من بیاید (و نیکوکار باشد)، در بهشت همشین من است، به آشنایی با برخی از آداب زیارت، به عنوان یکی از اهداف درس می‌پردازند. در ثواب زیارت حضرت رضا علیه السلام رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «به زودی پاره تن من در خراسان مدفون خواهد شد. هر غم‌زده‌ای او را زیارت کند، خداوند اندوه و سختی او را برطرف می‌کند و هر گناهکاری به زیارتش برود، خداوند گناهانش را می‌آمرزد.» و نیز خود حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هر کس مرا در این شهر غریب زیارت کند، من در سه جا در روز قیامت نزد او خواهم آمد و او را از ترس رهایی می‌بخشم: وقتی نامه‌های اعمال را به دستش می‌دهند؛ هنگام عبور از صراط؛ و هنگامی که اعمال را در ترازوی اعمال قرار می‌دهند.» و نیز حضرت امام محمد جواد علیه السلام فرمود:

«هر کس قبر پدرم را در طوس زیارت کند، خداوند گناه آینده و گذشته‌اش را می‌آمرزد».

توضیحات تکمیلی درباره زیارت امام رضا (علیه السلام) در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● هدف فعالیت دعا کنیم تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده با راز و نیاز یا بیان درخواست و احساسات می‌باشد. برای انجام این فعالیت دانش‌آموزان درخواست‌های خود را از امامشان به عنوان واسطه فیض الهی بیان می‌کنند. جمله «ای کسی که از بندگان خوب خدا هستی»؛ بیانگر آن است که ما از امام به عنوان وسیله‌ای در پیشگاه الهی استمداد می‌کنیم؛ بنابراین توسل به امام هیچ منافاتی با یکتاپرستی موحدان ندارد. توضیحات تکمیلی درباره توسل در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● فعالیت ایستگاه خلاقیت با انجام یک فعالیت عینی و ملموس از سوی دانش‌آموزان، موجب تثبیت مفاهیم درس و تعمیق یادگیری می‌شود. با یاد آوری ماجرای نماز باران که نمونه‌هایی از رفتار امام رضا (علیه السلام) را بیان می‌کند، ارتباط مطالب حفظ می‌گردد. توضیحات تکمیلی درباره این داستان در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

این فعالیت به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا آنچه را در رابطه با امام رضا (علیه السلام) آموخته‌اند، مرور کنند. در ادامه نیز دانش‌آموزان به بیان داستان‌هایی دیگر در این زمینه می‌پردازند. بیان داستان می‌تواند به صورت گفتاری یا نوشتاری باشد. برای بیان نوشتاری داستان می‌توانید دانش‌آموزان را به طرف کتاب‌سازی سوق دهید. ساختن یک کتاب قصه می‌تواند برای دانش‌آموزان بسیار سرگرم‌کننده و لذت‌بخش باشد. کتاب‌سازی می‌تواند در قالب کاردستی و به انواع مختلف از قبیل کتاب طوماری، آکاردئونی، کاردستی و... تهیه گردد. توجه معلمان گرامی را به چند نکته در این زمینه جلب می‌نماییم:

- صرفاً یک پیشنهاد دهنده و جهت دهنده باشید و از دخالت مستقیم تا حد امکان پرهیز نمایید.
- از ابتکارات دانش‌آموزان استقبال کنید و آنها را در قالب خاص محدود نکنید.
- تصاویر کتاب‌ها می‌تواند به صورت نقاشی خودشان یا بریده مجلات و سایر کتاب‌ها باشد.
- نکات بهداشتی و ایمنی لازم را در خصوص کار با وسایل، برای دانش‌آموزان بیان کنید.
- از اولیای دانش‌آموزان بخواهید اجازه دهند خود دانش‌آموزان کارها را انجام دهند و خانواده‌ها به عنوان راهنما و یاری‌کننده ایفای نقش نمایند.

برای ارزشیابی حاصل کار دانش‌آموزان از معیارهای ذیل می‌توانید استفاده کنید:

● محتوا: منبع و انتخاب داستان

❖ تصاویر: نقاشی دانش‌آموز، تصویر بریده شده، تصویر تلفیقی

❖ نحوه کتاب‌سازی: وقت صرف شده، مهارت به کار رفته، خلاقیت و نوآوری و...

می‌توانید این فعالیت را به عنوان یک جشنواره کوچک، با حضور دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان، یا همکاری مدارس و یا مساجد اطراف و یا حتی اداره آموزش و پرورش منطقه خود شکل بدهید.

تذکر

✓ این فعالیت‌ها برای ایجاد حس خوشایند در دانش‌آموزان نسبت به داستان‌های دینی، علاقه‌مندی به شخصیت امام رضا (علیه‌السلام)، ایجاد تحرک و خلاقیت و... است. بنابراین این فعالیت‌ها را به عنوان یک مسابقه تخصصی هنری قلمداد نمایید.

✓ تشویق را حتی برای کارهای کوچک فراموش نکنید.

به یاد داشته باشید که این فعالیت نباید بار مالی خاصی را به خانواده‌ها تحمیل کند. بنابراین تدبیری بیندیشید که دانش‌آموزان از کمترین امکانات بیشترین بهره‌برداری را بنمایند.

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عنوان کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
امامت، مراسم اسلامی	<p>— آشنایی با امام رضا <small>علیه السلام</small> به عنوان امام هشتم شیعیان</p> <p>— احساس علاقه به امام رضا <small>علیه السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام رضا <small>علیه السلام</small></p> <p>— آشنایی با برخی آداب و مراسم زیارت</p>	۸	<p>— بیان ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> به عنوان امام هشتم شیعیان</p> <p>— ابراز علاقه به امام رضا <small>علیه السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام رضا <small>علیه السلام</small></p> <p>— بیان برخی آداب و مراسم زیارت و اشتیاق برای شرکت در آن</p>	<p>— ضمن بیان داستان‌هایی از زندگی امام رضا <small>علیه السلام</small>، درباره ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> توضیح می‌دهد.</p> <p>— ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام رضا <small>علیه السلام</small>، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان همواره تلاش می‌کند.</p> <p>— درباره آداب و مراسم زیارت توضیح می‌دهد و برای رفتن به زیارت مشارکت می‌نماید.</p>
			<p>— بیان ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> را بیان می‌کند.</p> <p>— ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام رضا <small>علیه السلام</small>، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند.</p> <p>— برخی آداب و مراسم زیارت را بیان می‌کند و برای شرکت در آن اشتیاق نشان می‌دهد.</p>	
			<p>— با کمک آموزگار ضمن بیان داستانی از زندگی امام رضا <small>علیه السلام</small>، ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> را بیان می‌کند.</p> <p>— با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام رضا <small>علیه السلام</small>، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند.</p> <p>— با کمک آموزگار برخی آداب و مراسم زیارت را بیان می‌کند و برای شرکت در آن اشتیاق نشان می‌دهد.</p>	
			<p>— با کمک آموزگار ضمن بیان داستانی از زندگی امام رضا <small>علیه السلام</small>، ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> را بیان می‌کند.</p> <p>— با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام رضا <small>علیه السلام</small>، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند.</p> <p>— با کمک آموزگار برخی آداب و مراسم زیارت را بیان می‌کند و برای شرکت در آن اشتیاق نشان می‌دهد.</p>	
			<p>— بیان ویژگی‌های امام رضا <small>علیه السلام</small> به عنوان امام هشتم شیعیان</p> <p>— ابراز علاقه به امام رضا <small>علیه السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام رضا <small>علیه السلام</small></p> <p>— بیان برخی آداب و مراسم زیارت و اشتیاق برای شرکت در آن</p>	<p>خوب</p> <p>خوب</p> <p>قابل قبول</p> <p>نیازمند آموزش و تلاش بیشتر</p>

دانستنی‌های معلم

۱ از جمله رویدادها و جریان‌های مهمی که در تاریخ ایران از جایگاه و منزلت والایی برخوردار است، سفر امام رضا (علیه السلام) به ایران و استقرار ایشان در این سرزمین است. امام رضا (علیه السلام) افتخاری برای همه ایرانیان هستند. هر ایرانی به تشریف‌فرمایی امام رضا (علیه السلام) به ایران و وجود حرم حضرتش در این کشور مباهات می‌کند. وجود امام علی‌بن موسی الرضا (علیه السلام) در ایران موجب برکات فراوانی برای ملت ایران می‌باشد. دانشمندان بسیاری بر گرد مزار امام رضا (علیه السلام) جمع شدند و حوزه‌های متعدد علمی در طول تاریخ تشکیل شد و دانشمندان از هر رشته و گروه با افتخار به ساحت مقدس امام رضا (علیه السلام) خدمت کردند و کتاب‌های ارزشمندی هم تحویل فرهنگ و تمدن اسلامی دادند.

امام رضا (علیه السلام)، در سال ۱۴۸ ه. ق در شهر مدینه متولد شد و در سال ۲۰۳ ه. ق در توس در سن ۵۵ سالگی به دستور مأمون، خلیفه عباسی به شهادت رسید. مدت امامت حضرت رضا (علیه السلام)، حدود ۲۰ سال طول کشید، که ۱۷ سال آن در مدینه و سه سال آخر آن در خراسان گذشت.

نام مبارک ایشان علی و کنیه آن حضرت ابوالحسن و مشهورترین لقب ایشان «رضا» به معنای «خشنودی» می‌باشد. امام محمد تقی (علیه السلام) در سبب نامیده شدن آن حضرت به این لقب می‌فرماید: «خداوند او را رضا لقب نهاد زیرا خداوند در آسمان و رسول خدا و ائمه اطهار در زمین از او خشنود بوده‌اند و ایشان را برای امامت پسندیده‌اند و همین‌طور (به خاطر خلق و خوی نیکوی امام) هم دوستان و نزدیکان و هم دشمنان از ایشان راضی و خشنود بودند.» یکی از القاب مشهور حضرت "عالم آل محمد" است. این لقب نشانگر ظهور علم و دانش ایشان است و جلسات مناظره متعددی که امام با دانشمندان بزرگ عصر خویش، به ویژه علمای ادیان مختلف انجام داد و در همه آنها با سربلندی تمام بیرون آمد دلیل کوچکی بر این سخن است.

۲ شیخ کلینی ملاقات دعبل را با امام رضا (علیه السلام) در کتاب اصول کافی، ج ۱، ص ۴۹۶ نقل کرده است. همچنین علامه امینی در الغدیر، ج ۲، ص ۳۷۳ به این ماجرا اشاره کرده است.

۳ دعبل خزاعی در سال ۱۴۸ هجری قمری در شهر کوفه متولد شد. وی از سن نوجوانی سرودن شعر را آغاز کرد. در اوایل جوانی بود که به درخواست هارون الرشید خلیفه عباسی به دربار او رفت تا شعر بسراید. اما پس از مدتی از دربار هارون الرشید خارج شد. با وجود هدایای فراوانی که هارون برای دعبل فرستاد، او به دربار بازنگشت. مسیر زندگانی دعبل از این زمان عوض شد. او بیش از گذشته شیفته اهل بیت (علیهم السلام) شده بود و از این زمان به بعد شروع به سرودن شعر در مدح اهل عصمت (علیهم السلام) کرد.

۴ در مورد فعالیت ایستگاه فکر بیان این نکته جهت اطلاع معلمان گرامی مهم است که بدانند مأمون برای عملی کردن اهدافش چند تن از مأموران مخصوص خود را به مدینه، خدمت حضرت رضا (علیه السلام) فرستاد

تا حضرت را به اجبار به سوی خراسان روانه کنند. همچنین دستور داد آن حضرت را از راهی که کمتر با شیعیان برخورد داشته باشد، بیاورند. مسیری که مأمون برای هجرت امام رضا علیه السلام از مدینه به مرو طراحی کرد کاملاً تعیین شده و کنترل شده بود. در آن دوران دو مسیر از مدینه به مرو به طور متعارف وجود داشت که یک مسیر از مدینه به قادسیه، کوفه، بغداد، کرمانشاه و به سمت شاهراه قدیم خراسان می رفت که در این شاهراه شهرهایی همچون ری، سمنان امروز، دامغان، نیشابور، ده سرخ، طوس و سرخس را در می نوردید و به مرو می رسید. این راه متعارف بسیار مرسوم بود و در آن دوران حضرت معصومه علیها السلام نیز از این مسیر عبور کردند که در ساوه دچار بیماری شدند و در قم هم رحلت کردند که در نقشه نیز نمایش داده شده است. اما مأمون احتمال می داد که ممکن است شیعیان با مشاهده امام در میان خود به شور و هیجان آیند و مانع حرکت ایشان شوند و بخواهند آن حضرت را در میان خود نگه دارند که در این صورت مشکلات حکومت چند برابر می شد. لذا راهی که مأمون به آن تأکید داشت از مسیر راه بصره، اهواز، فارس، کویر میان فارس و خراسان، نیشابور، ده سرخ، طوس، سرخس و مرو بود. دلیل تأکید مأمون به عبور کاروان امام رضا علیه السلام از این مسیر این بود که برای عبور از مسیر متعارف، چند مشکل وجود داشت: اول اینکه کوفه مرکز تجمع دوستداران اهل بیت علیهم السلام بود و دوم بغداد مرکز تجمع آل عباس که به دلیل خون‌خواهی امین، ضد مأمون بودند. بنابراین برای مأمون معقول نبود که امام رضا علیه السلام را به دلیل استقبال ویژه مردم از کوفه عبور دهند و از سوی دیگر در مواجهه با عباسیان در بغداد قرار گیرند. ضمناً در امتداد این مسیر به شهر قم برخورد می کنیم که باز هم مرکز تجمع دوستداران اهل بیت علیهم السلام است، از این جهت مسیری را که انتخاب می کنند، مسیر غیر متعارف و بیابانی بود و مأموران خلیفه نیز پیوسته حضرت را زیر نظر داشتند و اعمال امام را به ایشان گزارش می دادند. **۵** در مورد فعالیت ایستگاه خلاقیت بیان این نکته جهت اطلاع معلمان گرامی مهم است که بدانند ماجرای دعای باران و استسقا در پایه دوم در درس مربوط به امام حسین علیه السلام نیز ذکر شده و دانش آموزان با آن آشنایی دارند.

نماز باران امام رضا علیه السلام: در زمان مأمون، به هنگام ولایت عهدی حضرت رضا علیه السلام بارندگی نشد و خشکسالی پیش آمد. برخی از اطرافیان مأمون و برخی از کسانی که نسبت به حضرت رضا علیه السلام در دل کینه داشتند، می گفتند: ببینید از زمانی که علی بن موسی به این سرزمین آمده و ولیمهد شده است، خدای تعالی باران را بر روی ما قطع کرده است. آنان این مطلب را به مأمون رساندند. مأمون به حضرت رضا علیه السلام عرض کرد: بارندگی قطع گردیده و ما دچار کمبود باران شده ایم. اگر شما از خدا بخواهید که بر ما باران فرو فرستد، بسیار به جا خواهد بود.

حضرت فرمودند: این کار را خواهم کرد.

مأمون برسید: چه زمانی این کار را انجام خواهید داد؟ (این گفت‌وگو روز جمعه اتفاق افتاد).
حضرت فرمودند: روز دوشنبه. چون رسول خدا ﷺ دیشب در عالم رؤیا به همراه امیرالمؤمنین (علیه السلام) تشریف آوردند و فرمودند: فرزندم! منتظر روز دوشنبه باش. و در آن روز به صحرا برو، نماز استسقاء بخوان، که خدای تعالی به دعای تو باران خواهد فرستاد. و فضائل خود را به منکران بنمایان، که خدا می‌خواهد به آنان بنمایاند، تا آنکه درک آنان نسبت به فضل و منزلتی که نزد خدا داری، زیادتیر گردد.

بامداد روز دوشنبه آن حضرت به صحرا رفت. مردم نیز به همراه آن حضرت بیرون رفته بودند و انتظار می‌کشیدند. آن امام همام بالای منبر تشریف برد و حمد و ثنای الهی را به جای آورد. سپس عرض کرد: پروردگارا! تو حق ما اهل بیت را بزرگ داشته‌ای و مردم نیز به فرمان تو، به ما متوسل شده‌اند. و انتظار فضل و رحمت تو را می‌کنند، و احسان و نعمت تو را توقع دارند. پس ای پروردگار مهربان! بارانی سودمند و همگانی و بدون زیان برای مردم بیار. و به گونه‌ای باران را فروفرست که وقتی اینان به خانه‌هایشان رسیدند، باران شروع به باریدن کند.

... در این هنگام امام (علیه السلام) از منبر به زیر آمد. مردم به منازل خود رفتند. تا زمانی که به منازل خویش نرسیده بودند، از ابرها قطره‌ای باران نبارید. و پس از آن باران فراوانی باریدن گرفت، که تمام صحراها و حوض‌ها و برکه‌ها و دشت‌ها را پر کرد، مردم پس از دیدن این نعمت بزرگ خدا گفتند: «کرامات خدا، بر فرزند رسول خدا گوارا باد».

در مورد نماز امام رضا (علیه السلام) دو مورد نماز باران و نماز عید فطر روایت شده است که در اینجا به نماز عید فطر ایشان نیز جهت اطلاع معلمان اشاره می‌شود.

نماز عید فطر و حضور حضرت در اجتماع مردم، اوج محبوبیت امام را می‌رساند. شیخ مفید در ارشاد می‌نویسد: بعد از آنکه مأمون امام رضا (علیه السلام) را به ولایت عهدی خود منصوب کرد، چون روز عید شد مأمون کسی را به نزد امام رضا (علیه السلام) فرستاد که وارد شود و برای خواندن نماز عید و ایراد خطبه بیرون رود. امام رضا (علیه السلام) به وی پیغام داد: مرا از نماز خواندن با مردم معذور دار. مأمون پاسخ داد: تنها قصد من از این کار آن است که دل‌های مردم در ولی عهدی شما مطمئن و استوار گردد و نیز بدین وسیله فضل و برتری تو را بشناسند و پیوسته پیغام‌گزاران در این خصوص میان امام (علیه السلام) و مأمون رفت و آمد می‌کردند. چون مأمون بر پافشاری خود افزود، امام (علیه السلام) به وی پیغام داد: اگر مرا از این کار معذور داری خوشحال‌تر می‌شوم و اگر مرا معذور نداری برای نماز چنان خارج می‌شوم که پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امیرمؤمنان (علیه السلام) بیرون می‌رفتند. مأمون پاسخ داد: هر طور که می‌خواهی بیرون شو. و به امیران و حاجبان و مردم دستور داد که اول بامداد برای نماز به در خانه حضرت رضا (علیه السلام) بروند. مردم برای دیدار امام رضا (علیه السلام) بر سر راه‌ها و روی بام‌ها نشستند و زنان

و کودکان نیز همگی از خانه‌ها بیرون آمده و چشم به راه آن حضرت بودند. همه امیران و سربازان نیز سوار بر مرکب‌های خود منتظر بودند. آنگاه حضرت رضا (علیه السلام) غسل کرد و جامه‌اش را پوشید و عمامه سفیدی بر سر بست و با پای برهنه، به راه افتاد. پس اندکی راه رفت و آنگاه سر به سوی آسمان بلند کرد و تکبیر گفت و همراهان آن حضرت نیز تکبیر گفتند. امیران و سربازان که امام را به آن حال و هیبت دیدند همگی از مرکب‌ها پیاده شدند و پا برهنه به دنبال حضرت به راه افتادند. پس حضرت تکبیر گفت. مردم که حضرت رضا را به آن حال دیدند و صدای تکبیرش را شنیدند چنان صداها را به گریه بلند کردند و با او تکبیر گفتند که شهر مرو به لرزه در آمد. این خبر به مأمون رسید. فضل بن سهل گفت: ای امیر مؤمنان! اگر علی بن موسی الرضا با این حال به مصلی برود مردم شیفته او خواهند گشت و همه ما بر خود اندیشناک خواهیم شد. پس کسی را به سوی او بفرست تا وی بازگردد. مأمون کسی را فرستاد و از جانب مأمون به امام رضا (علیه السلام) گفت: ما شما را به زحمت و رنج انداخته‌ایم، در حالی که دوست نداریم رنج و سختی به شما برسد. شما از همین جا باز گردید و همان کسی که با مردم معمولاً نماز می‌خوانده امروز نیز نماز می‌گزارد. پس امام رضا (علیه السلام) کفش خود را خواست و آن را پوشید و سوار بر مرکب خویش شد و بازگشت.

۶- در انجام فعالیت بگردد و پیدا کن با توجه به اینکه یکی از اهداف درس آشنایی با برخی آداب و مراسم زیارت است، تبیین مطالب ذیل مفید به نظر می‌رسد.

● زیارت قبور ائمه اطهار (علیهم السلام) آداب خاصی دارد که توجه به آنها برای قبولی زیارت لازم است. کسی که بر چشمه آبی وارد می‌شود، به اندازه ظرفی که به همراه دارد، از آن چشمه بهره می‌گیرد و زائری که به زیارت امام می‌آید به اندازه شناخت و معرفتی که دارد، از زیارت خویش سود می‌برد. پس پیش از هر چیز، سطح شناخت و آگاهی خود را درباره امام بالا ببریم و قبل از ورود به میهمانی، صاحب‌خانه، خصوصیات اخلاقی و رفتاری او و نیز انتظارات و خواسته‌های وی را بشناسیم. همچنین از بزرگترین ویژگی‌های اهل بیت (علیهم السلام) طهارت و پاکی آنان است که دوست دارند میهمانان آنان نیز، بیشترین سعی خود را برای کسب طهارت و پاکیزگی انجام دهند. برخی آلودگی‌های روحی انسان مربوط به سستی در انجام واجبات، و ارتکاب برخی محرمات است که باید به درگاه خدا توبه نموده و تصمیم بگیریم که گذشته را جبران نماییم. بخش دیگر از آلودگی‌ها مربوط به نادیده گرفتن حقوق دیگران است که برای توبه از این گونه گناهان باید علاوه بر ندامت قلبی، تلاش کنیم که حقوق ضایع شده را در عمل جبران نماییم و رضایت صاحبان حق را به دست آوریم. از آنجا که ائمه معصومین، زائرین خود را می‌بینند و کلام آنها را می‌شنوند و پاسخ می‌دهند، و نیز به دلیل طهارت و مکان رفت‌وآمد امامان دیگر و ملائکه الهی و ارواح انبیاء و اولیاء خداوند، آداب دیگری نیز برای حضور در حرم ائمه سفارش شده که شایسته است آنها را مراعات کنیم. از آن جمله است:

● غسل زیارت مستحب است و بهتر است در هنگام غسل دعاهایی از این دست را خواند: "بسم لله

و بالله اللهم اجعله لي نوراً و طهوراً و حرزاً و شفأً من كل داءٍ و آفةٍ و عاهه، اللهم طهر به قلبي و اشرح به صدري و سهل به امري: به نام خدا و به امید خدا. خداوند این غسل را برای من نور و پاک‌کننده و پناهگاه و شفا از هر مرض و ابتلابی قرار بده، قلب مرا به وسیله آن پاک گردان، سینهام را فراخ کن و راه‌ها را بر من آسان گردان.

- پوشیدن لباس پاکیزه
- استعمال عطر
- ترک کلام بیهوده
- برداشتن قدم‌های کوتاه و راه رفتن با وقار و آرامش
- ذکرگفتن در راه، که بهترین آن صلوات بر محمد و آل محمد و تسبیحات اربعه است.
- در هنگام ورود به حرم مقدّس ائمه اطهار باید از آن بزرگواران اجازه ورود خواست. سفارش شده است اگر اجازه خواستی و در خود حالت خشوع و لطافتی حس کردی، داخل حرم شو، که این نشانه اجازه است؛ ولی اگر دیدی هنوز آماده زیارت نیستی، بهتر است صبر کنی تا آماده شوی.
- بوسیدن عتبه (آستانه در یا همان چوبه‌های دو طرف در)
- ایستادن در مقابل قبر امام (علیه السلام) و پشت به قبله
- خواندن زیارت‌های وارده؛ می‌توان از زبان خود نیز زیارت کرد ولی بهتر است زیاراتی که از طرف ائمه معصومین برای هر امام به ما رسیده خوانده شود. بهترین زیارتنامه برای همه امامان نیز زیارت جامعه کبیره است.
- خواندن نماز زیارت
- دعا بعد از نماز که بسیار به اجابت نزدیک است.
- تلاوت قرآن و هدیه ثوابش به امام (علیه السلام)
- آهسته خواندن زیارت و دعا
- خارج شدن از حرم بدون پشت‌کردن به قبر امام (علیه السلام)
- تکرار زیارت امام (علیه السلام) تا وقتی که در آن شهر زیارتی اقامت دارد.
- بوسیدن در و دیوار حرم و ضریح مقدس، در صورتی که ایجاد مزاحمت نکند و با احترام آن مکان مقدس منافات نداشته باشد.
- آماده کردن خود برای طاعت و ترک معصیت خداوند
- زیارت در ایام مخصوص زیارتی، مانند شب و روز جمعه، روزهای ماه رجب، ۱۱ و ۲۳ ماه ذی القعدة، آخر ماه صفر، شب قدر، عید فطر، و عید قربان، روزهای ماه رجب

- توجه به نمازهای یومیه که اول وقت خوانده شود. باید دقت کرد برای زیارت، نماز اول وقت از دست نرود.
- بعضی از زیارت‌های خود را به نیابت از طرف پدر و مادر و نزدیکان خود انجام دهد.
- بعد از زیارت آخر، وداع کند.

۶ در انجام فعالیت بگرد و پیدا کن و دعا کنیم ممکن است برای برخی از دانش‌آموزان در زمینه زیارت و معنای توسل سؤالاتی و ابهاماتی وجود داشته باشد. توسل در لغت به معنای تمسک جستن به وسیله‌ای برای نیل به مقصود است. خداوند جهان هستی را بر اساس نظام اسباب و مسببات قرار داده است و فیض خود را تنها از طریق مجاری و اسباب اعطا می‌کند.^۱ بنابراین انسان برای رسیدن به مقصود خویش، باید به اسباب و وسایل متوسل شود. مثلاً اگر بخواهد زمین خشک و بایری را به مزرعه‌ای سرسبز تبدیل کند، باید زمین را شخم بزند، نهال یا دانه را درون زمین بکارد و به موقع به آن کود و آب بدهد. بر همین اساس، خداوند اموری را به عنوان اسباب و وسایل در جهت تقرب و نزدیکی به درگاه خویش و برآمدن حاجات قرار داده است و ما را با توسل به آن امور، امر کرده است که می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و وسیله‌ای برای تقرب به او بجوئید! و در راه او جهاد کنید، باشد که رستگار شوید!^۲؛ ضمن اینکه از آیات قرآن استفاده می‌شود که وسیله قرار دادن مقام انسان صالحی در پیشگاه خدا و طلب چیزی از خداوند به خاطر او، به هیچ وجه ممنوع نبوده و هیچ منافاتی با توحید ندارد. لازم به یادآوری است که منظور از توسل این نیست که کسی حاجت را از پیامبر ﷺ یا امامان (علیهم‌السلام) بخواهد بلکه منظور این است که به مقام او در پیشگاه خدا متوسل شود، و این در حقیقت توجه به خدا است، زیرا احترام پیامبر نیز به خاطر این است که فرستاده او بوده و در راه او گام برداشته است. بنابراین در آموزه توسل به هیچ وجه به افرادی که به آنها توسل می‌شود نگاه استقلالی صورت نمی‌گیرد. در پایان ذکر این نکته نیز ضروری است که اینکه خداوند به پیامبران و اولیای الهی، چنین نقشی را داده که مردم به آنان به عنوان واسطه و مسبب بنگرند، علل و حکمت‌های مختلفی دارد که در اینجا به دو علت مهم اشاره می‌کنیم: اولاً: از آنجا که این اشخاص، پیشوایان دین هستند و شناخت دین تنها از طریق آنها میسر خواهد بود، خداوند با این کار، اولیای خود را در کانون توجه و اقبال مردم قرار داده است تا در عمل، مردم با مراجعه به آنان و الگوگیری از آنها، به طریق هدایت و سعادت دست یابند. ثانیاً: از آنجا که اولیای الهی، انسان‌هایی مثل خود ما هستند، خیلی زود و راحت می‌توانیم با آنان ارتباط عاطفی و نزدیک، برقرار کنیم و همین ارتباط سریع، ما را به این اسوه‌ها نزدیک می‌کند و ما را در معرض هدایت آنها قرار می‌دهد.

۱- «ای الله ان جیری الامور الی اسبابها». بحار الانوار، ج ۲، ص ۹۰.

۲- سوره مائده، آیه ۳۵

کودک شجاع

درس نهم

* توضیحات درس

در درس «کودک شجاع» تلاش شده در حد امکان دانش‌آموزان با ابعادی از شخصیت تابناک امام جواد (علیه السلام) در زمینه شجاعت و مبارزه با ظلم، آشنا شده و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به ایشان برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتارشان تلاش نمایند.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانهای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام جواد (علیه السلام) تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با امام جواد (علیه السلام) به عنوان امام نهم شیعیان
- ۲ احساس علاقه به امام جواد (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان
- ۳ تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

امام جواد (علیه السلام)

شجاعت

سخاوت

* پیشنهادهایی برای تدریس *

- برای شروع می‌توانید با تلفیق درس ادبیات از دانش‌آموزان بخواهید که یک قصه زیبا درباره یک کودک شجاع بنویسند و یا داستان، شعر و خاطره‌ای مناسب در این زمینه بیان کنند.
- برای شروع می‌توانید با نصب چند تصویر از شخصیت‌هایی که بچه‌ها آنها را می‌شناسند و رفتارهایی شجاعانه از خود بروز می‌دهند از دانش‌آموزان بخواهید رفتارهایی که نشانه شجاعت‌اند را بیان کنند.
- برای شروع می‌توانید از بچه‌ها بخواهید چند نمونه از موقعیت‌هایی را که شجاعت در خود آنها می‌تواند خوی پسندیده تلقی شود، را بیان کنند.
- برای شروع می‌توانید برای این درس از کتاب فارسی سوم (قدیم) استفاده کنید و درباره شجاعت حسن امید زاده، از ریزعلی خواجوی (دهقان فداکار) و شهید حسین فهمیده برای آنها خوانده و درباره شجاعت هر کدام صحبت کنید و اجازه دهید در گروه‌های خود گفت‌وگو کنند و نتیجه را به هم‌گروهی‌های خود گزارش دهند و با هم تبادل نظر کنند.
- برای شروع می‌توانید درس را برای بچه‌ها به صورت قصه تعریف کنید و با از آن در قالب قصه دیواری استفاده کنید.
- برای شروع می‌توانید از بچه‌ها بخواهید با آمادگی قبلی قصه درس را از قبل خوانده و در قالب قصه‌گویی همراه با نمایش بیان کنند.
- برای شروع می‌توانید از فعالیت ایستگاه خلاقیت و اجرای قصه درس به صورت نمایش و با هماهنگی قبلی با گروهی از دانش‌آموزان تدریس خود را شروع کنید.
- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه «عنوان درس» به چه معناست؟ کودک شجاع کیست؟ می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به عنوان بازگشت نمایش تا اطلاعات تکمیل شده دانش‌آموزان پیرامون آن بیان گردد.
- در فعالیت کامل کنید دانش‌آموزان با ادامه و تکمیل داستان، به تثبیت مطالب آموزش داده شده بر اساس دریافت رابطه بین مفاهیم نائل می‌شوند. این فعالیت برای جمع‌بندی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. معلمان گرامی دانش‌آموزان را گروه‌بندی کرده تا با مشورت یکدیگر داستان را تکمیل کنند. در این مرحله معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به کمک دوستان خود، با فن داستان‌گویی خلاق، ادامه داستان را در چند جمله کامل کنند و دلایل خود را برای انتخابی که کرده‌اند توضیح دهند. این بخش علاوه بر اهداف فوق به دنبال تقویت اهداف حیطه عاطفی بوده و دانش‌آموزان را به انجام فعالیتی عملی تشویق می‌کند. در حقیقت دانش‌آموزان در این بخش درباره آنچه

که در درس آمده فکر می‌کنند و ابراز علاقه می‌نمایند.

● فعالیت ایستگاه فکر اهداف احساس علاقه به امام جواد (علیه السلام) و تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان را پوشش می‌دهد.

● در فعالیت بگرد و پیدا کن با انجام یک فعالیت عینی و ملموس، دقت دانش‌آموزان تقویت می‌شود. در این فعالیت دانش‌آموزان ابتدا با پر کردن قسمت‌های مرتبط با کلمات جواد، مدینه، هشت، بغداد، مبارزه، ۲۵ و کاظم و خط کشیدن دور کلمات در جدول، قسمت اول فعالیت را انجام می‌دهند. سپس حروف باقیمانده را به ترتیب کنار یکدیگر قرار می‌دهند و جمله امام را کامل می‌کنند که امام محمد تقی (علیه السلام) فرمود: «همنشینی با خوبان موجب خوش اخلاقی می‌شود.»

در ادامه فعالیت برای توضیح سخن امام محمد تقی (علیه السلام) با گروه‌بندی کردن دانش‌آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت‌وگوی گروهی را در کلاس فراهم آورید. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر بپردازند. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که دوست در شکل‌گیری شخصیت افراد نقش بسیار مهمی دارد؛ زیرا حالات و اقوال و افعال انسان به سرعت تحت تأثیر همنشین قرار می‌گیرد و به دلیل نقش مهمی که یک دوست در سرنوشت انسان دارد و می‌تواند موجبات سعادت یا شقاوت انسان را فراهم کند؛ باید در انتخاب آن کمال دقت نظر را به خرج داد.

معلمان گرامی می‌توانند از همین جا زمینه‌سازی لازم برای درس یازدهم که به موضوع «دوست» اختصاص دارد را فراهم کنند.

● فعالیت تدبیر کنیم برای جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مفاهیم درس در قالب آیات و احادیث کوتاه طراحی شده است. برای انجام این فعالیت، پس از قرائت داوطلبانه و انفرادی و سپس جمع‌خوانی همه دانش‌آموزان، آنها را در گروه‌های چند نفره قرار داده تا با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو بپردازند. در ادامه از نمایندگان هر گروه بخواهید تا نتایج گفت‌وگوی خود را برای دیگران بیان کنند. توصیه می‌گردد در صورتی که توضیحات دانش‌آموزان برای روشن شدن مفهوم پیام قرآنی کافی نباشد، با طرح سؤالاتی آنان را در درک مفهوم پیام باری کنید. آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت فراهم آورند و بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که بخشندگی از صفات باری تعالی است، که در ذات انسان به امانت گذاشته شده است و از مهم‌ترین کمالات انسانی و شایسته‌ترین اعمال بشری به شمار می‌آید. البته سخاوت و بخشندگی، منحصر در کمک و بخشش مال نیست بلکه آنچه که انسان در اختیار دارد از قبیل علم و دانش، مال و ثروت، قدرت و نفوذ و کلیه امکانات مادی و معنوی که مورد نیاز دیگران است را در بر می‌گیرد و انسان بخشنده با در اختیار قرار

دادن این امکانات، نیازمندی مادی و معنوی، فردی و اجتماعی مردم را برطرف می‌سازد. توضیحات تکمیلی درباره جود و بخشندگی در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● فعالیت گفت‌وگو کنید با هدف تثبیت مفاهیم درس از طریق ارائه نظرات و تجارب در گروه و مشارکت در جمع‌بندی توسط دانش‌آموزان طراحی شده است. توضیحات تکمیلی درباره داستان‌هایی از زندگی امام جواد (علیه‌السلام) در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

✳️ ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
امامت، زمان حکیم	<p>– آشنایی با امام جواد (علیه السلام) به عنوان امام نهم شیعیان</p> <p>– احساس علاقه به امام جواد (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>– تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)</p> <p>– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس</p>	۹	<p>– بیان ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) به عنوان امام نهم شیعیان</p> <p>– ابراز علاقه به امام جواد (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>– تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)</p> <p>– درک مفهوم پیام قرآنی</p>	<p>– ضمن بیان داستان‌هایی از زندگی امام جواد (علیه السلام)، درباره ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) توضیح می‌دهد.</p> <p>– ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام جواد (علیه السلام)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان همواره تلاش می‌کند.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.</p>
			<p>– بیان ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) به عنوان امام نهم شیعیان</p> <p>– ابراز علاقه به امام جواد (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>– تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)</p>	<p>– ضمن بیان داستانی از زندگی امام جواد (علیه السلام)، درباره ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) توضیح می‌دهد.</p> <p>– ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام جواد (علیه السلام)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان غالباً تلاش می‌کند.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.</p>
			<p>– تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)</p> <p>– درک مفهوم پیام قرآنی</p>	<p>– ضمن بیان داستانی از زندگی امام جواد (علیه السلام)، چند نمونه از ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) را ذکر می‌کند.</p> <p>– ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام جواد (علیه السلام)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند.</p> <p>– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>
			<p>– ابراز علاقه به امام جواد (علیه السلام) و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>– تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام جواد (علیه السلام)</p>	<p>– با کمک آموزگار ضمن بیان داستانی از زندگی امام جواد (علیه السلام)، چند نمونه از ویژگی‌های امام جواد (علیه السلام) را ذکر می‌کند.</p> <p>– با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام جواد (علیه السلام)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان گاهی اوقات تلاش می‌کند.</p> <p>– به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>

دانشنی‌های معلم

۱ امام محمد تقی علیه السلام معروف به جواد در سال ۱۹۵ هجری قمری در مدینه ولادت یافت. هنگام وفات پدر ۸ ساله بود. مأمون خلیفه عباسی که همچون سایر خلفای بنی عباس از پیشرفت معنوی و نفوذ باطنی امامان معصوم علیهم السلام و گسترش فضایل آنها در بین مردم هراس داشت، نخستین کاری که کرد، دختر خویش ام الفضل را به ازدواج حضرت امام جواد علیه السلام درآورد، تا مراقبی دائمی و از درون خانه، بر امام گمارده باشد و به این ترتیب ایشان را تحت مراقبت خاص خویش قرار دهد.

اقدام دیگر این بود که امام جواد علیه السلام در آغاز امامت هنوز سن کمی داشت و مأمون که نمی‌دانست مقام ولایت و امامت که موهبتی الهی است، بستگی به کمی و زیادی سال‌های عمر ندارد؛ قصد داشت تا با تشکیل مجالس بحث و مناظره، در آن دوره که فرقه‌های مختلف اسلامی و غیراسلامی رشد یافته بودند و دانشمندان بزرگی در این دوران، زندگی می‌کردند و علوم و فنون سایر ملت‌ها پیشرفت نموده و کتاب‌های زیادی به زبان عربی ترجمه و در دسترس قرار گرفته بود، ایشان را در تنگنا قرار دهد. امام جواد علیه السلام با وجود کمی سن، وارد بحث‌های علمی گردید و با سرمایه خدایی امامت، به مسائل پاسخ گفت. او از همه مناظره‌ها سربلند بیرون آمد و موقعیت امام جواد علیه السلام پس از این مناظرات بیشتر استوار شد.

۲ در جامعه افرادی با درک‌های متفاوت، اخلاق گوناگون و طبع‌ها و مزاج‌های متفاوت از هم وجود دارند، بنابراین طبیعی است که در برخوردها و روابط اجتماعی خویش با دیگران، شاهد برخوردها و رفتارهای متفاوتی باشیم. در این‌گونه موارد نظر اسلام، این است که در برابر رفتاری‌های نادرست دیگران با عفو و گذشت برخورد کنیم. چون رفتارهای منفی و واکنش‌های مقابله‌ای باعث تضاد و تنش بیشتر در جامعه خواهد شد. باید مردم را ببخشیم تا خدا هم ما را ببخشد. خداوند متعال می‌فرماید: «باید بخشش کنید و بدر رفتاری‌های دیگران را نادیده بگیرید، آیا دوست نمی‌دارید خداوند شما را ببخشد؟ و خداوند بخشنده و مهربان است»^۱.

۳ معنای عفو و گذشت: «عفو» که در آیات و روایات به آن توصیه شده، به معنی گذشتن از لغزش دیگران، بدی را با بدی پاسخ ندادن، از حقی که برگردن دیگران داریم، صرف نظر کردن و خطاکار را تبرئه کردن است^۲. بخشش یکی از فضیلت‌های اخلاقی است که با فضایل دیگری مانند بردباری، صبر و فرو خوردن خشم (کظم غیظ)، ارتباط نزدیک دارد. در روایات، پاداش «گذشت» معادل پاداش شهید معرفی شده است. پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله: «کسی که خشمش را فرو خورد و از برادر مسلمانش درگذرد و نسبت به

۱- نور: ۲۲.

۲- فیض کاشانی، ملامحسن، محجة البیضاء، ج ۵، ص ۳۱۸.

رفتار نامطلوب او بردباری نشان دهد، خداوند پاداش شهید به او عنایت فرماید.^۱»

۴ اهمیت عفو و گذشت در نگاه معصومان (علیهم السلام) چنان است که از آن با عنوان‌های، صفت الهی^۲، بهترین اخلاق دنیا و آخرت^۳، محبوب‌ترین عمل انسان مؤمن پیش خدا^۴ و یکی از سنت‌های پیامبران یاد شده است که امام صادق (علیه السلام) فرمودند: گذشت در هنگام توانایی از سنت‌های پیامبران است.^۵ پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله) فرمود: «روش ما اهل بیت این است که از کسانی که به ما ستم کرده‌اند گذشت می‌کنیم»^۶.

۵ گذشت در برابر بدرفتاری‌های دیگران، افزون بر آثار و برکات دنیایی مانند سرافرازی و بزرگواری^۷، پیروزی بر دشمن^۸، طولانی شدن عمر^۹ و... پاداش فراوان الهی از جمله: بخشش خداوند^{۱۰}، شفاعت امامان (علیهم السلام)^{۱۱}، داخل شدن به بهشت^{۱۲} و... را نیز در پی دارد.

۶ معلمان گرامی می‌توانند برای انجام فعالیت با خانواده، والدین را به سایت ام‌الکتاب، پایگاه تخصصی جوادالائمه حضرت امام محمد تقی (علیه السلام) با آدرس javad.ommolketab.ir ارجاع دهند و یا به کتاب‌هایی در این مورد راهنمایی کنند، از قبیل:

راه راستان: زندگانی چهارده معصوم (علیهم السلام) قسمت مربوط به امام جواد (علیه السلام)

پدیدآورنده: دایرة المعارف تشیع

نگاهی به زندگی دوازده امام (علیهم السلام) قسمت مربوط به امام جواد (علیه السلام)

پدیدآورنده: علامه حلی

۱- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۳۶۳.

۲- صحیفه سجادیه، دعای ۱۶.

۳- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۳۹۹.

۴- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۳۸۶.

۵- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۴۲۳.

۶- الحرائی، حسن، تحف العقول، ص ۲۷.

۷- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۴۰۱.

۸- کلینی، محمد ابن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۸، ص ۱۹۵.

۹- کلینی، محمد ابن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۷۵، ص ۳۵۹.

۱۰- نور: ۲۲.

۱۱- کلینی، محمد ابن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۷۵، ص ۳۱۶.

۱۲- کلینی، محمد ابن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۹۲، ص ۳۵۳.

غنچه همان گل است

پدید آورنده : سعید روح افزا

ناشر : کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

سوغاتی؛ قصه‌هایی از زندگی امام جواد علیه السلام

پدید آورنده : مسلم ناصری

ناشر : به‌نشر

حیات پاکان : داستان‌هایی از زندگی امام جواد علیه السلام

پدید آورنده : مهدی محدثی

چهل داستان و چهل حدیث از امام جواد علیه السلام

مؤلف : عبدالله صالحی

روشن‌ترین شب

درس دهم

* توضیحات درس

زمان‌ها خودشان هیچ مزیتی بر یکدیگر ندارند؛ بلکه شرافت هر زمان به واسطهٔ حادثه‌ای است که در آن زمان واقع می‌شود. بر این اساس روزی شریف‌تر از روز بعثت رسول اکرم نیست.

دانش‌آموزان در این درس درمی‌یابند که روز مَبْعَث، روزی است که حضرت محمد ﷺ از سوی خدا به پیامبری برگزیده شد و مأموریت یافت تا پیام وحی را به مردم برساند، با بت‌پرستی مبارزه کند و خداپرستی را رواج دهد و جامعه به دور از تمدن آن روز را که به دوره جاهلی معروف بود از تاریکی شرک به نور ایمان رهنمون سازد.

در بخش فعالیت‌ها سعی شده با ایجاد حال و هوای شاد و بانشاط در کلاس، به جهت برگزاری جشن‌های دینی و مذهبی، زمینه ترویج فرهنگ مناسب اجرای مراسم دینی و تمرین برنامه‌ریزی و همکاری در انجام یک کار دسته جمعی فراهم گردد.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانته‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در ماه رجب یا یکی از روزهایی که به پیامبر ﷺ اختصاص دارد مثل روز تولد ایشان یا در یکی از اعیاد اسلامی، تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با عید مبعث و مراسم آن
- ۲ اشتیاق به شرکت در مراسم عید مبعث
- ۳ مشارکت در برگزاری مراسم عید مبعث
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

جشن
عید
مبعث
پیامبر
پیامبری

* پیشنهادهایی برای تدریس

- بخش صدای اذان در کلاس می تواند شروع مناسبی برای تدریس این درس باشد.
 - برای شروع می توانید در روز مبعث با یک ظرف نقل، شیرینی یا شکلات وارد کلاس شوید و از بچه ها بپرسید: فکر می کنید برای چه با این ظرف شکلات وارد کلاس شده ام؟ یا اینکه: بچه ها چه وقت هایی ما شکلات و نقل و شیرینی به همدیگر تعارف می کنیم؟
 - برای شروع می توانید از فعالیت ایستگاه خلاقیت شروع کنید. می توانید از جلسه قبل، یا در زنگ هنر با تهیه کارت تبریک یا دعوت برای جشن عید مبعث موضوع برگزاری یک جشن کلاسی را با بچه ها مطرح کنید تا با کمک آنها برای برگزاری جشن برنامه ای تنظیم شود. خوب است به هر دانش آموز یا به هر گروه مسئولیتی بدهید تا تدارکات یا اجرای بخشی از برنامه های جشن را به عهده گیرند. ایجاد حال و هوای شاد و بانشاط در کلاس، به جهت برگزاری جشن های دینی و مذهبی، ترویج فرهنگ مناسب اجرای مراسم دینی و تمرین برنامه ریزی و همکاری در انجام یک کار دسته جمعی، از اهداف توجه به اعیاد اسلامی در کتاب درسی هدیه های آسمان است.
 - فعالیت همخوانی کنیم می تواند شروع خوبی برای درس باشد. این فعالیت، با ایجاد احساس خوشایند و دلچسب در دانش آموزان زمینه مناسبی برای ورود به درس فراهم می کند.
- نکاتی درباره شعر و نحوه خواندن آن: زبان شعر با زبان نثر متفاوت است. پس باید به هنگام خواندن، بر روی وزن و آهنگ آن توجه و دقت بیشتری شود. بد خواندن شعر، تأثیر نامناسب بر روی شنونده آن، به خصوص اگر کودک باشد، به جای خواهد گذاشت. لذا سعی کنید دانش آموزان احساس، زیبایی و موسیقی شعر را به گونه ای دلپذیر به دیگران انتقال دهند. تأکید بر روی کلمات، سکوت های مناسب و بجا، نشان دادن بار معنوی، عاطفی و حسی کلمات در این انتقال مؤثر است. کلمات و لغات مشکل شعر را، با کمک خود بچه ها، برایشان توضیح دهید، اما لازم نیست تمام شعر را خط به خط معنا کنید. از دانش آموزان بخواهید لحن خود را مناسب با مضمون شعر تغییر دهند و به آن حس و حال ببخشند.

● **فعالیت با خانواده** می‌تواند قبل از تدریس این درس فرصت مناسبی برای تدریس شما ایجاد کند. به این خاطر که دانش‌آموزان یک اطلاعاتی در این زمینه به دست می‌آورند که به شما در رسیدن به هدف درس کمک می‌کند. هدف این فعالیت بسط یادگیری و تقویت نگرش دانش‌آموز به مفاهیم دینی برای بروز رفتار دینی از طریق جست‌وجوی مصادیق تازه از مفاهیم با کمک و همفکری اعضای خانواده می‌باشد. لازم به ذکر است که در همه امور اولین موارد و آخرین آنها مورد توجه بیشتری قرار می‌گیرند. با عنایت به این امر دو دایره در نظر گرفته شده که در جای خالی دایره درونی سه مورد از اولین‌ها سؤال شده که پاسخ آن حضرت علی علیه السلام، سوره علق و حضرت خدیجه می‌باشد و در جای خالی دایره بیرونی سه مورد از آخرین‌ها سؤال شده که پاسخ آن حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم، اسلام و قرآن کریم می‌باشد.

● متن درس می‌تواند به عنوان دکلمه در جمع بچه‌ها برای شروع مناسب باشد. می‌توانید از دو نفر که صدای خوبی دارند، استفاده کنید تا کلمات را زیبا و دلنشین بیان کنند.

● **در فعالیت برایم بگو** شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم سرآغاز راهی شد تا انسان از تاریکی شرک؛ بی‌عدالتی؛ تبعیض؛ جهل، فساد و همه رذائل بیرون آمده و به سوی نور توحید؛ معنویت؛ عدالت، کرامت و فضائل اخلاقی حرکت کند. روز مبعث، روز مرگ قساوت‌ها و شرارت‌ها و روز مرگ جهل و شرک و پرستش‌های ناروا و روز تولد دوباره انسانیت بود. در حقیقت رسالت نبوی با پیام خروج انسان از ظلمات و حرکت به سوی نور آغاز شد و این امر به عنوان مهم‌ترین هدف بعثت در قرآن کریم بیان شده است: **كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ**^۱؛ کتابی است که آن را به سوی تو فرود آوردیم تا مردم را به اذن پروردگارشان از تاریکی‌ها به سوی روشنایی بیرون آوری. بر این اساس با نزول قرآن و بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مردم به خواست و توفیق پروردگارشان از تاریکی‌های انحرافات عقاید و اخلاق و اعمال به سوی نور هدایت الهی راهنمایی می‌شوند.

● **در فعالیت بررسی کنید** آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت فراهم آورند و بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان ضمن توجه به مضمون شهادت به رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در اذان و اقامه به عنوان یکی از ضروریات اعتقادی مسلمانان، با بعثت آن حضرت به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل وحدت بخش مسلمین آشنا شوند.

● **در فعالیت بگرد و پیدا کن** دانش‌آموزان با انجام یک فعالیت عینی و ملموس با وصل کردن کلمات مرتبط از بین دو شکل ارائه شده، چهار ترکیب فرشته وحی، روزگار تلخ، راهنمای دلسوز و غار حرا را به دست می‌آورند و با بیان وضع حاکم در دوره جاهلی و برکات بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مرور مطالب می‌پردازند. می‌توانید با در اختیار گذاشتن

کلمه‌های مطرح شده در کتاب در روی فلش کارت از دانش‌آموزان بخواهید تا زیباترین ترکیب‌ها را در گروه خود درست کنند و برای هم کلاسی‌های خود بخوانند.

✱ ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
مراسم اسلامی: قرآن کریم	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با عید مبعث و مراسم آن - شرکت در مراسم عید مبعث - توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس 	۱۰	<ul style="list-style-type: none"> - معرفی عید مبعث و مراسم آن - شرکت در مراسم عید مبعث - درک مفهوم پیام قرآنی 	<ul style="list-style-type: none"> - عید مبعث را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان به‌طور کامل معرفی می‌کند و درباره مراسم آن توضیح می‌دهد. - در برگزاری مراسم عید مبعث مشارکت می‌کند. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم به‌طور کامل درباره آن توضیح می‌دهد. <p>خیلی خوب</p>
				<ul style="list-style-type: none"> - عید مبعث را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و درباره مراسم آن توضیح می‌دهد. - در مراسم عید مبعث شرکت می‌کند. - پیام قرآنی را می‌خواند و درباره آن مفهوم توضیح می‌دهد. <p>خوب</p>
				<ul style="list-style-type: none"> - عید مبعث را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند و مراسم آن را بیان می‌کند. - برای شرکت در مراسم عید مبعث علاقه نشان می‌دهد. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. <p>قابل قبول</p>
				<ul style="list-style-type: none"> - با راهنمایی آموزگار عید مبعث را به عنوان یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان معرفی می‌کند. - با راهنمایی آموزگار برای شرکت در مراسم عید مبعث علاقه نشان می‌دهد. - با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. <p>نیازمند آموزش و تلاش بیشتر</p>

دانستنی‌های معلم

برخی از دانش‌آموزان علاقه دارند به انجام امور مستحب بپردازند. در اینجا اعمال روز عید مبعث جهت اطلاع معلمان گرامی ارائه می‌گردد.

عید مبعث از جمله اعیاد عظیمه است و روزی است که حضرت رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در آن روز به رسالت برگزیده شد. برای این روز اعمال ذیل ذکر شده است:

- غسل
- روزه، روز عید مبعث یکی از چهار روزی است که در تمام سال امتیاز دارد برای روزه گرفتن و برابر است با روزه هفتاد سال.
- بسیار صلوات فرستادن.
- زیارت حضرت رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام